

Vai nozare ir mainījusies pēc tragēdijas?

Trūkumi un nepilnības, kas identificētas pēc 2014. gada 1. oktobra:

1. Būvspeciālistu kompetences uzraudzības sistēma nav pierādījusi savu efektivitāti. Lai arī sertifikātu apturēšana vai anulēšana nav vienīgais solis kā veidot efektīvu kontroles sistēmu būvniecībā strādājošiem speciālistiem, tomēr pašreizējā informācija liecina, ka speciālistu sniegtie pakalpojumi bieži vien ir nekvalitatīvi vai veikti bez pienācīgas rūpības. Efektīva uzraugošo institūciju rīcība šādā situācijā nav sekojusi, kaut arī tām ziņots par būvspeciālistu pārkāpumiem.

Pārkāpumi konstatēti dažādās pārbaudēs būvdarbu kontroles ietvaros. Būvspeciālistiem trūkst zināšanu par būvniecības procesa dokumentēšanu būvlaukumā, to starpā pastāv atšķirīgi viedokļi par darbu veikšanas tehnoloģijām, netiek ievērota būvdarbu veikšanas secība u. tml. Viena no bieži konstatētām neatbilstībām ir faktiski veikto un pieņemto būvdarbu apjoms – proti būvuzraugs, kuram viens no pienākumiem (Vispārīgo būvnoteikumu 125. 7. punkts) ir pārbaudīt veikto būvdarbu apjomu, attiecīgo pārbaudi nav veicis vai veicis nekvalitatīvi, kā rezultātā pieņemto un apmaksāto darbu apjoms ir lielāks, nekā faktiski veikto darbu apjoms.

Lai arī nozares pārstāvji norāda uz to, ka nav noteikta skaidra atbildība starp būvniecībā iesaistītajiem, šie piemēri norāda uz to, ka pat pastāvot skaidri noteiktai atbildībai, un konstatējumiem, ka pienākumi nav izpildīti, speciālistus uzraugošās iestādes, iespējams, nav pienācīgi reaģējušas un atbildību no speciālistiem vērtējušas.

Arī Ekonomikas ministrijai vai Būvniecības valsts kontroles birojam atbilstoši Būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības noteikumiem (35. punkts) ir tiesības, analizējot Būvniecības informācijas sistēmā reģistrētos datus par būvspeciālista patstāvīgo praksi, profesionālo pilnveidi, kā arī ņemot vērā būvspeciālistu konstatēto patstāvīgās prakses pārkāpumu būtību un pārkāpumu biežumu, izlases veidā atlasīt pārbaudāmo informāciju un uzdot attiecīgajai kompetences pārbaudes iestādei veikt atlasītās informācijas pārbaudi. Tomēr sabiedrībai nav pieejama informācija, vai ministrija, kas pārrauga deleģētā uzdevuma (būvspeciālistu sertifikācija ir deleģēta nevalstiskām organizācijām) izpildi, ir izmantojusi tai noteiktās tiesības un pārbaudījusi kā sertifikācijas iestāde pilda tai deleģēto uzdevumu būvspeciālistu uzraudzības jomā.

2. Viena no būtiskām problēma, kādēļ valstī bija nepieciešama visaptveroša būvniecības informācijas sistēma bija fakts, ka būvniecības informācijas aprīte, galvenokārt, notika lokālā mērogā papīra dokumentu formātā, tādēļ informācijas lietotāju loks un līdz ar to sabiedrības un valsts iesaistīšanās būvniecības procesos un būvniecības kontrolē bija ierobežota. Vērojot būvniecības informācijas sistēmas izveides gaitu un piedāvātās iespējas šobrīd, jāsecina, ka identificētā problēma par informācijas trūkumu, lai sabiedrība varētu iesaistīties būvniecības

kontrolē, nav novērsta. Sistēmā nav ērti pieejama un atrodama informācija par būvniecības iecerēm visu pašvaldību teritorijās, kaut arī šādas informācijas nodrošināšanu prasa Būvniecības likums. Vienkopus nav atrodama arī informācija par būvspeciālistu uzraudzības ietvaros izteiktajiem brīdinājumiem (attiecīgi nav zināms vai un cik gadījumos uzraudzības ietvaros šis instruments ir piemērots). Sabiedrībai nav arī zināms, kādi ir uzraudzības mehānismi par deleģētā uzdevuma izpildi un vai profesionālās nozares organizācijas var nodrošināt efektīva pašregulāciju, lai izskaustu nepieredzējušu, neatbilstoši strādājošu speciālistu darbošanos būvniecības jomā.

3. Jaunais Publisko iepirkumu likums (kas stājās spēkā 2017. gada 1. martā) kā prioritāru nosaka publiskā iepirkuma procedūru izvēloties saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu. Šādi tiek izvēlēts galvenais būvdarbu veicējs. Savukārt tālākā atsevišķu būvdarbu veicēju piesaiste nav reglamentēta un tā notiek tāpat kā līdz šim – izvēloties pēc lētākās cenas principa.

4. Nav izveidos mehānisms, lai novērstu iespēju tiem būvniecības procesa dalībniekiem, kas piedalījušies kā apakšuzņēmēji (atsevišķu būvdarbu veicēji) iepirkumā un nav samaksājuši nodokļus no saņemtajiem publiskajiem līdzekļiem par darbu veikšanu, dibināt jaunus uzņēmumus un arī turpmāk piedalīties iepirkumos.

5. Būvniecības likums nosaka, ka Ministru kabinetam līdz 2018. gada 1. janvārim jāizdod publisko būvdarbu līgumā un publisko pakalpojumu līgumā par projektēšanu, projekta ekspertīzi un būvuzraudzības veikšanu obligāti ietveramos nosacījumus un to saturu. Tomēr šādi noteikumi būtu nepieciešami arī līgumam starp apakšuzņēmēju un ģenerāluzņēmēju, ievērojot principu, ka nodoto darbu apjoms apakšuzņēmējam, soda sankcijas un atsevišķo darbu izpildes termiņi ir analogiski kā tos uzņemies ģenerāluzņēmējs. Šobrīd praksē bieži vien ģenerāluzņēmējs atsevišķo darbu veicējiem nosaka ļoti īsus termiņus darbu veikšanai, uzliek par pienākumu veikt projekta detalizāciju (projektēšanu) uz sava rēķina un nosaka ievērojami augstākas soda sankcijas, kā uzņemies pats noslēdzot līgumu ar pasūtītāju.

6. Vērtējot likumdošanas procesu efektivitāti kopumā jānorāda, ka vairāki būtiski Zolitūdes parlamentārs izmeklēšanas komisijas ziņojumā ietvertie priekšlikumi būvju drošības uzlabošanai normatīvajos aktos iestrādāti laika posmā no 2015. – 2016. gadam. Taču atsevišķu papildinājumu izstrāde notiek joprojām. Piemēram, attiecībā uz pienākuma noteikšanu ziņot būvvaldei par nepietiekamu mehānisko stiprību un stabilitāti ekspluatācijā nodotās ēkās, tikai 2017. gada augustā (t. i. gandrīz trīs gadus pēc ziņojuma) izsludināti grozījumi būvju tehniskās apsekošanas noteikumos, paredzot, ka tehniskās apsekošanas veicējam būs pienākums informēt būvvaldi, BVKB vai institūciju, kura pilda būvvaldes funkcijas, ja tehniskās apsekošanas atzinumā tiek norādīts uz nepietiekamu ēkas mehānisko stiprību un stabilitāti.

Savukārt vairāku izstrādāto noteikumu saskaņošanas process ir ļoti garš, piemēram, 03. 12. 2015 izsludinātie Pārējo inženierbūvju būvnoteikumi pieņemti tikai 09.05.2017. Bet 22. 10.

2015. izsludinātie grozījumi Ēku būvnoteikumos pieņemti 24.01.2017 un martā izsludinātie grozījumi Vispārīgos būvnoteikumos vēl nav pieņemti.

Izmeklēšanas komisija aicinājusi Ekonomikas ministriju sadarbībā ar Saeimas Tautsaimniecības komisiju būvniecības normatīvajos aktos sakārtot jautājumus, kas saistīti ar juridisko personu lomu un atbildību būvniecības procesā, kā arī novērst neprecizitātes būvniecības apdrošināšanas regulējumā. Šajā jautājumā darbs turpinās ministrijas ietvaros, bet plašākai sabiedrībai par tā progresu informācijas nav.

Projektu finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija NVO darbības atbalsta programmas ietvaros.

NVO darbības atbalsta programma tiek finansēta ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu.

www.sif.lv
www.eeagrants.org
www.eeagrants.lv